

KYTS 2.3 ADITYEBHYO BHUVADVADBHYASCHARUM - KRISHNA YAJURVEDA TAITTIRIYA SAMHITA PATHA

kṛṣṇa yajurvēdīya taittirīya saṃhitāyā-ndvitīyakāṇḍē tṛtīyaḥ praśnaḥ – iṣṭividhānaṃ

ō-nnamaḥ paramātmanē, śrī mahāgaṇapatayē namaḥ,
śrī gurubhyō namaḥ □ ḥṛīḥ ṓm □

ādītyēbhyō bhuvādvadbhyaśchaṛu-
nnirvāpē-dbhūtīkāma ādītyā vā ēta-mbhūtyaj
prati nudantē yō-‘lā-mbhūtyaj sa-nbhūti-
nna prāpnōtyādītyānēva bhuvādvata-
ssvēnā bhāgadhēyēnōpā dhāvati ta ēvaina-
mbhūti-ṅgamayanti bhavātyēvā ”dītyēbhyō
dhārayādva-dbhyaśchaṛu-
nnirvāpē-daparuddhō vā-‘paruddhyamānō vā-”
dītyā vā āparōddhārā ādītyā āvagamayitārā
ādītyānēva dhārayādvata- [dhārayādvataḥ,
svēnā] 1

-ssvēnā bhāgadhēyēnōpā dhāvati ta ēvainaṃ
viśi dāddhratyanaparuddhyō bhavātyadīte-
‘nū manyasvē-tyāparuddhyamānō-‘sya
paḍamā dādīteyaṃ vā adītiriyamēvā
smai rājyamanū manyatē satyā-”śīrityāha
satyāmēvā-”śiśā-ṅkuruta iha mana ityāha
prajā ēvāsmaj samānasaḥ karōtyupa
prētā maruta- [prētā marutaḥ, sudānava
ēnā] 2

-ssudānava ēnā viśpatīnā-‘bhyāmugṃ
rājānamityāha māruṭī vai vi-djyēṣṭhō
viśpati-rviśaivainagṃ rāṣṭrēṇa samārdhayaṭi
yaḥ paṛastā-dgrāmyavādī syā-ttasyā
grhā-dvrīhīnā hārēchChuklāgśchā
kṛṣṇāgśchā vi chinuyādyē śuklā-
ssyustamādītya-ñchaṛu-
nnirvāpēdādītyā vai dēvatāyā
viḍviśāmēvā-‘vā gachCha- [gachChati,
avāgatā-‘sya] 3

-tyavāgatā-‘sya viḍanāvagatagṃ
rāṣṭra-mityāhuryē kṛṣṇā-ssyustam
vāruṇa-ñchaṛu-
nnirvāpē-dvāruṇam vai rāṣṭramubhē
ēva viśā-ñcha rāṣṭra-ñchāvā
gachChati yadi nāvāgachChēdīma-
maḥamādītyēbhyō bhāga-
nnirvāpāmyā ‘muṣmā-damuṣya
viśō-‘vāgantō-riti nirvāpē-
dādītyā ēvaina-mbhāgadhēyā-
mprēphsantō viśamavā [viśamavā,
gamayanti yadi] 4

gamayanti yadi nāvāgachChēdāśvātthā-
nmayūkhām-thsapta māddhyamēṣāyā
mupā-hanyādīdamaha-mādītyā-
nbādhnamyā ‘muṣmādamuṣya
viśō-‘vāgantō-rityādītyā ēvaina-
mbāddhavīrā viśamavā gamayanti
yadi nā-‘vāgachChē-dēta-
mēvā-”dītya-ñchaṛu-
nnirvāpē-dīddhmē-‘pī mayūkhān-
thsa-
nnāhyē-danaparuddhya-
mēvāvā

gachChaṭyāśvātthā bhavantimaṛutāṃ vā ēta -dōjō yadaśvaṭtha ojasaiṃ viśamavā
gachChati sapta bhāvanti sapta gaṇā vai maṛutō gaṇāśa ēva viśamavā gachChati □ 5
(dhārayādvatō - marutō - gachChatī - viśamavai - ta - daṣṭādāśa cha) (a. 1)

dēvā vai mṛtyō-rābibhayustē prajāpāti-mupādhāva-ntēbhyā ētā-mprājāpātyāgṃ
śatakṣṇalā-nnirāvapa-ttayaiṃvaiśvamṛtā-madadhādyō mṛtyō-rābhīyā-ttasmā ētā-
mprājāpātyāgṃ śatakṣṇalā-nnirāvāpē-tprajāpāti-mēva svēnā bhāgadhēyēnōpā dhāvati
sa ēvā-‘smi-nnāyū-rdadhāti sarvamāyūrēti śatakṣṇalā bhavati śatāyuh puruṣa-
śśatēndriya āyūṣyēvēndriyē [] 6

prati tiṣṭhati ghṛtē bhāvātyāyurvai ghṛta-mamṛtagṃ hirāṇya-māyūśchajvāsmā amṛtā-
ñcha samīchī dadhāti chaṭvārī chatvārī kṣṇalānyavā dyati chaturava-ttasyā-”ptyā
ēkadā brahmaṇa upā haratyēkadhaiva yajāmāṇā āyūrdadhātya- sāvādityō na
vyārōchata tasmai dēvāḥ prāyāśchitti-maichCha-ntasmā ētagṃ saurya-ñcharu-
nnirāvapa-ntēnaiṃvā-‘smi- [-tēnaiṃvā-‘sminḥ, ruchā-madadhuryō] 7

-nruchā-madadhuryō brāhmavarchasakāma-ssyā-ttasmā ētagṃ saurya-ñcharu-
nnirāvāpē-damu-mēvā-”dityagg svēnā bhāgadhēyēnōpā dhāvati sa ēvāsmi-
nbrahmavarchasa-ndadhāti brahmavarchasyēva bhāvatyubhayatō rukmau bhāvata
ubhayatā ēvāsmi-nruchā-ndadhāti prayājē prāyājē kṣṇalā-ñjuhōti digbhya ēvāsmāi
brahmavarchasamavā rundha āgnēya-maṣṭākāpāḷa-nnirāvāpē-thsāvītra-
ndvādāśakāpāḷa-mbhūmyai [-bhūmyai, chaṛuṃ yaḥ kāmāyētā] 8

chaṛuṃ yaḥ kāmāyētā hirāṇyaṃ vindēya hirāṇya-mmōpā namēditī yadāgnēyō
bhāvātyāgnēyaṃ vai hirāṇyaṃ yasyaiṃ hirāṇya-ntēnaiṃvainā-dvindatē sāvitṛō bhāvati
savītrprāsūta ēvainā-dvindatē bhūmyai chaṛurbhāvātyasyāmēvainā-dvindatā
upaīnaḡṃ hirāṇya-nnamati vi vā ēṣa īndriyēṇā vīryēṇardhyatē yō hirāṇyaṃ vindatā
ētā- [ētām, ēva] 9

-mēva nirvāpēddhirāṇyaṃ vittvā nēndriyēṇā vīryēṇa vyīddhyata ētāmēva
nirvāpēdyasya hirāṇya-nnaśyēdyadāgnēyō bhāvātyāgnēyaṃ vai hirāṇyaṃ yasyai va
hirāṇya-ntēnaiṃvainā-dvindati sāvitṛō bhāvati savītr-prāsūta ēvainā-dvindati bhūmyai
chaṛurbhāvātyasyām vā ētannāśyati yannaśyātyasyāmēvainā-dvindatīndra-
[dvindatīndrah, tvaṣṭu-ssōmā] 10

-stvaṣṭu-ssōmā-mabhīśahā-‘ piba-thsa viśvaṃ vyārchaCha-thsa īndriyēṇā sōmapīthēṇa
vyārdhyata sa yadūrdhvamudavāmī-ttē śyāmākā abhavanṭha prajāpātimupādhāva-
ttasmā ētagṃ sōmēndragg śyāmāka-ñcharu-nnirāvapa-ttēnaiṃvāsmīnnindriyagṃ
sōmapīthamādadhādvī vā ēṣa īndriyēṇā sōmapīthēnārdhyatē ya-ssōmaṃ vāmīti ya-
ssōmavāmī syā-ttasmā [syā-ttasmai, ētagṃ] 11

ētagṃ sōmēndragg śyāmāka-ñchaṛu-
nnirvāpē-thsōmā-ñchajivēndrā-ñcha svēnā
bhāgadhēyēnōpā dhāvati tāvēvāsmīnindriyagṃ
sōmapītha-ndhātō nēndriyēnā sōmapīthēnā
vyṛddhyatē ya-thsaumyō bhavāti sōmapīthamēvāvā
rundhē yadaindrō bhavātīndriyam vai sōmapītha
īndriyamēva sōmapīthamavā rundhē śyāmākō
bhāvatyēṣa vāva sa sōmā- [sa sōmah, sākṣādēva] 12

-ssākṣādēva sōmapīthamavā rundhē 'gnayē dātrē
pūrōḍāśamaṣṭākāpāla-
nnirvāpēdindrāya pradātrē pūrōḍāśamēkādaśakapāla-
mpaśukāmō-'gnirēvāsmaī paśū-
nprajānayāti vṛddhānindraḥ pra yāchChatī dadhī
madhū ghṛtamāpō dhānā bhāvantiētvai
pāsūnāgṃ rūpagṃ rūpēṇaiva paśūnavā rundhē
pañcha-grhīta-mbhāvati pāñktā hi paśavō
bahu rūpa-mbhāvati bahu rūpā hi paśava-
[paśavah, samṛddhyai] 13

-ssamṛddhyai prajāpatya-mbhāvati prajāpatyā
vai paśavah prajāpātirēvāsmaī paśū-
nprajānayatyātmā vai puruṣasya madhū
yanmaddhvagnau juhōtyātmānāmēva ta-
dyajāmānō-'gnau pradadhāti pañktyau
yājyānuvākyē bhavataḥ pāñktaḥ puruṣaḥ
pāñktaḥ paśavā ātmānāmēva mṛtyōrniṣkriyā
paśūnavā rundhē □ 14 □

(īndriyē - 'smīn - bhūmyā - ētā - mindraḥ - syā-ttasmaī - sōmō - bahu rūpā hi paśava - ēkāchatvārigṃśachcha) (a. 2)

dēvā vai satramāsaṭa-rdhiparimitaṃ
yaśāskāmāstēṣāgṃ sōmagṃ rājānaṃ
yaśā ārchChā-thsa girimudai-ttamagniranūdaī-
ttāvāgnīṣōmau samābhavatā-ntāvindrō
yajñavībhraṣṭō-'nu paraī-ttāvābravīdyājayāta-
mmēti tasmā ētāmiṣṭi-
nnirāvapatāmāgnēya-maṣṭākāpālamāindra-
mēkādaśakapālagṃ saumya-ñchaṛu-
ntayaivā-'smī-ntējā [tayaivā-'smī-ntējah,
īndriya-mbrāhmavarchasa-] 15

īndriya-mbrāhmavarchasa-mādhattāṃ
yō yajñavībhraṣṭa-ssyā-ttasmā ētāmiṣṭi-
nnirvāpēdāgnēya-maṣṭākāpālamāindra-
mēkādaśakapālagṃ saumya-ñchaṛuṃ
yadāgnēyō bhavati tējā ēvāsmī-ntēnā
dadhāti yadaindrō bhavātīndriyamēvāsmī-
ntēnā dadhāti ya-thsaumyō brāhmavarchasa-
ntēnā "gnēyasyā cha saumyasyā chaīndrē
samāślēṣayē-ttējāśchajivāsmī-nbrahmavarchasa-
ñchā samīchī [samīchī, dadhātyagnīṣōmīya-]
] 16

dadhātyagnīṣōmīya-mēkādaśakapāla-
nnirvāpēdya-ñkāmō nōpanamēdāgnēyō
vai brāhmaṇa-ssa sōmā-mpibatī svāmēva
dēvatāg svēnā bhāgadhēyēnōpā dhāvati
saivainā-ñkāmēnā samārdhayatyupaīnā-
ñkāmō namatyagnīṣōmīyā-maṣṭākāpāla-
nnirvāpē-dbrahmavarchasakāmō-'gnīṣōmā
vēva svēnā bhāgadhēyēnōpā dhāvati
tāvēvāsmī-nbrahmavarchasa-ndhātō
brahmavarchasyēva [brahmavarchasyēva,
bhavati yadaṣṭākāpāla-] 17

bhavati yadaṣṭākāpāla-stēnā-"gnēyō
yachChyāmākastēnā saumya-ssamṛddhyai
sōmāya vājīnē śyāmāka-ñchaṛu-
nnirvāpēdyaḥ klaibyādbibhīyā-drētō
hi vā ētasmā-

dvājīnamapaḥkrāmatyathaiṣa klaibyaḍdbibhāya sōmāmēva vājinaḡḡ svēnā
bhāḡadhēyēnōpā dhāvati sa ēvāsmi-nrētō vājīna-ndadhātī na klībō
bhāvati brāhmaṇaspaṭya-mēkādaśakapāḷa-nnirvāpē-dgrāmākāmō [-nirvāpē-
dgrāmākāmāḥ, brahmāṇaspaṭimēva] 18

brahmāṇaspaṭimēva svēnā bhāḡadhēyēnōpā dhāvati sa ēvāsmai saḡātā-npra
yāchChatī grāmyēva bhāvati gaṇavātī yājyānuvākyē bhavata-ssajātairēvainā-
ṅgaṇavānta-ñkarōtyētāmēva nirvāpēdyaḥ kāmayētaḥ brahmaṇ viśaḡ vi nāśayēyamitī
mārūtī yājyānuvākyē kuryā-dbrahmānnēva viśaḡ vi nāśayati □ 19

**(tējāḥ - samīchī - brahmavarchasyēva - grāmākāmā - strichātvarigṃśachcha
) (a. 3)**

aryamṇē chaṛu-nnirvāpa-thsuvaḡgakāmō-‘sau vā ādityō-‘ryamā-‘ryamaṇāmēva svēnā
bhāḡadhēyēnōpā dhāvati sa ēvainagṃ suvaḡgaḡ lōka-ṅgāmayatyaḡamṇē chaṛu-
nnirvāpēdyaḥ kāmayētaḥ dānākāmā mē prajā-ssyurityasau vā ādityō-‘ryamā yaḥ khalu
vai dadāti sō-‘ryamā-‘ryamaṇāmēva svēnā bhāḡadhēyēnōpā dhāvati sa ēvā- [sa ēva,
asmaḡ dānākāmāḥ] 20

-‘smai dānākāmāḥ prajāḥ kārōtī dānākāmā asmai prajā bhāvantyaryamṇē chaṛu-
nnirvāpēdyaḥ kāmayēta svasti jaṇatāmiyāmityasau vā ādityō-‘ryamā- ‘ryamaṇāmēva
svēnā bhāḡadhēyēnōpā dhāvati sa ēvainā-nta-dgāmayatī yatraḡ jigāmiṣatīndrō vai
dēvānāmānujāvāra āsī-thsa prajāpātī -mupādḡhāva-ttasmā ētamāindramānuṣūka-
mēkādaśakapāḷa-nni- [-mēkādaśakapāḷa-nniḥ, aḡapa-ttēnaiḡvaināmagrām-] 21

-rāvapa-ttēnaiḡvainā-magrā-ndēvatānā-mparyāṇaya-dbuddhnavātī agrāvati
yājyānuvākyē akarō-dbuddhnā-dēvaināmagrā-mparyāṇayadyō rāḡanya ānujāvāra-
ssyā-ttasmā ētamāindra-mānuṣūka-mēkādaśakapāḷa-nnirvāpē-dindrāmēva svēnā
bhāḡadhēyēnōpā dhāvati sa ēvainā-magrāḡ samānānā-mpariṇayati buddhnavātī
agrāvati yājyānuvākyē bhavatō buddhnā-dēvainā-magrām- [buddhnā-dēvainā-
magrām, pari] 22

-parī ṇayatyānuṣūkō bhāvatyēṣā hyētasyā dēvatā ya ānujāvāra-ssamḡddhyai yō
brāhmaṇa ānujāvāra-ssyā-ttasmā ēta-mbārhaspaṭya-mānuṣūka-ñchaṛu-nnirvāpē-
dbṛhaspaṭī-mēva svēnā bhāḡadhēyēnōpā dhāvati sa ēvaināmagrāḡ samānānā-
mpariṇayati buddhnavātī agrāvati yājyānuvākyē bhavatō buddhnā-dēvainā-magrā-
mpariṇayatyānuṣūkō bhāvatyēṣā hyētasyā dēvatā ya ānujāvāra-ssamḡddhyai □ 23 □

(ēva - nira - grā-mētasyā - chaṭvāri cha) (a. 4)

prajāpātē-strayāstrigṃśa-dduhitarā āsa-ntā-ssōmāyaḡ rājñē-‘dadā-ttāsāḡḡ rōhiṇīmupai-
ttā īrṣyāntīḡ punāragachCha-ntā anvai-ttāḡ punārayāchataḡ tā āsmai na punāradadā-
thsō-‘bravī-dṛta-māmīṣvaḡ yathā samāvachCha upaiṣyāmyathā tē punā-rdāsyāmītī sa
ṛtamāḡ-ttā āsmai punāradadā-ttāsāḡḡ rōhiṇīmēvōpa- [rōhiṇīmēvōpā, aḡttaḡ yakṣmā]

-ttaṃ yakṣmā ārchChā-drājāṇaṃ yakṣmā āraḍiṭi tadrājayaḥṣmasya janma ya-
tpāpīyānabhāva-tta-tpāpayakṣmasya yajjāyābhyō-‘vinda-ttajjāyēnyāsyaya
ēvamētēṣāṃ yakṣmāñā-ñjanma vēda naināmētē yakṣmā vindantiṣa ētā ēva nāmaṣya-
nnupā-‘dhāva-ttā ābruvan. varāṃ vṛṇāmahai samāvachCha ēva na upāya itī tasmā
ētā- [tasmā ētam, āḍiṭya-ñcharuṃ] 25

-māḍiṭya-ñcharu-ñnirāvapa-ntēnaiṣvaina-mpāpā-thsrāmādamuñchan. yaḥ
pāpayakṣmagrḥiṭā-ssyā-ttasmā ētamāḍiṭya-ñcharu-ñnirvāpēdāḍiṭyānēva svēnā
bhāgaḍhēyēnōpā dhāvaṭi ta ēvainā-mpāpā-thsrāmāñmuñchantya-māvāsyāyā-
ñnirvāpē-ḍamumēvaina-māpyāyāmāna-manvā pyāyayaṭi navōnavō bhavaṭi jāyāmāna
itī purō-‘nuvākyā bhavaṭyāyūrēvāsmi-ntayā dadhāṭi yamāḍiṭyā aḡṃśumāpyāyayaṇtīti
yājyaivaināmētayā pyāyayati □ 26 □

(ēvōpai -ta- māsmiṇ - trayōdaśacha) (a. 5)

prajāpāti rdēvēbhyō-‘nnādyāṃ vyādiśa-thsō-‘bravīdyadimā-~ṃllōkā-ñabhyātirichyātai
tanmamāṣaḍiṭi tadimā-~ṃllōkā-ñabhyatyārichyāṭēndragṃ rājāna-mindrā-madhirāja-
mindragg svarājāna-ntatō vai sa imā-~ṃllōkāg strēdhā-‘dūha-tta-ttridhātō-
stridhātutvaṃ ya-ñkāmayētānnāda-ssyāḍiṭi tasmā ēta-ntridhātu-ñnirvāpēdindrāya
rājñē purōḍāśa- [purōḍāśām, ēkādaśakapāḷa-] 27

-mēkādaśakapāḷa-mindrāyā-dhirājāyēndrāya svarājñē-‘yaṃ vā indrō rājā-‘yamindrō-
‘dhirājō-‘sāvindrā-ssvarāḍimānēva lōkān-thsvēnā bhāgaḍhēyēnōpā dhāvaṭi ta ēvāsmā
anna-mprayachChantyannāda ēva bhāvaṭi yathā vaṭhsēna prattā-ñgā-nduha
ēvamēvēmā-~ṃllōkā-nprattān kāmāmañnādyā-nduha uttānēśu kapālēśvadhī
śrayatyayātayāmatvāya trayāḥ purōḍāśā bhavanti trayā imē lōkā ēṣāṃ lōkānāmāptyā
uttārauttarō jyāyā-nbhavatyēvamiva hīmē lōkā-ssamṛddhyaṭi sarvēśāmbhi-
gamayaṇnavā dyāyaChāmbaṭkāraṃ vyātyāśamanvāhāñirdāhāya □ 28 □

(purōḍāśaṃ - trayāḥ - ṣaḍvignīśatiścha) (a. 6)

dēvāsūrā-ssamyāttā āsa-ntā-ndēvānasūrā ajaya-ntē dēvāḥ pārājigyānā asūrāṇaṃ
vaiśyaṃupā-‘ya-ntēbhyā indriyaṃ vīryāmapākṛāma-ttadindrō-‘chāya-
ttadanvapākṛāma-ttadāvarudha-ñnāśāknō-ttadāsmādabhyardhō ‘chara-thsa
prajāpāṭimupādhāva-ttamētayā sarvāpṛṣṭhayā-‘yājaya-ttayaivā-‘smi-ñnindriyaṃ vīryā-
madadhādyā indriyakāmō [indriyakāmaḥ, vīryākāma-ssyāt-] 29

vīryākāma-ssyā-ttamētayā sarvāpṛṣṭhayā yājayedētā ēva dēvatā-ssvēnā
bhāgaḍhēyēnōpā dhāvaṭi tā ēvāsmi-ñnindriyaṃ vīryā-ndadhatiyadindrāya
rāthāntarāya ṇivapāṭi yadēvāgnē-stējastadēvāvā rundhēyadindrāya bārhatāya
yadēvēndrāsyā tējastadēvāvā rundhē yadindrāya vairūpāya yadēva sāṅitu-stējasta-
[sāṅitu-stējastat, ēvāvā rundhē] 30

-dēvāvā rundhē yadindrāya vairājāya yadēva dhātu-stējaṣṭa-dēvāvā rundhē yadindrāya śākvaṛāya yadēva maṛutā-ntējaṣṭa-dēvāvā rundhē yadindrāya raivaṭāya yadēva bṛhaṣpatē-stējaṣṭa-dēvā-‘vā rundha ētāvānti vai tējāgṃsi tānyēvāvā rundha uttānēṣu kapālēṣvadhī śrayatyayātayāmatvāya dvādāśakapālah purōḍāśō [purōḍāśah, bhavaṭi vaiśvadēvaṭvāya] 31

bhavati vaiśvadēvaṭvāya samānta-mṛyavadyati samānta-mēvēndriyaṃ vīryaṃ yajāmānē dadhāti vyatyāsa-manvāhānīrdāhāyāśvā ṛṣabhō vṛṣṇirbasta-ssā-dakṣiṇā-vṛṣatvāyāitayaiva yājētā-‘bhiśasyamāna ētāśchēdvā āsyadēvatā annā-mādantyaḍantya-‘vēvā-‘syā manuṣyāḥ □ 32 □

(indriyakāmaḥ-savitustējaṣṭat - purōḍāśō -‘ṣṭātrigṃśachcha) (a. 7)

rajānō vai kaūṇēyaḥ krātujita-ñjānāki-ñchakṣurvanyāmayā-ttasmā ētāmiṣṭi-nnirāvapa-dagnayē bhrājāsvatē purōḍāśā-maṣṭākāpālagṃ saurya-ñcharumagnayē bhrājāsvatē purōḍāśā-maṣṭākāpāla-ntayaivāsmiṇ chakṣuradadhā-dya-śchakṣūkāma-ssyā-ttasmā ētāmiṣṭi-nnirvāpē-dagnayē bhrājāsvatē purōḍāśāmaṣṭākāpālagṃ saurya-ñcharumagnayē bhrājāsvatē purōḍāśā-maṣṭākāpālamagnē rvai chakṣuśā manuṣyā vi- [chakṣuśā manuṣyā vi, paśyanti sūryāya] 33

paśyanti sūryāya dēvā aḡni-ñchaiva sūryā-ñcha svēnā bhāgadhēyēnōpā dhāvaṭi tāvēvāsmiṇ chakṣu-rdhatta-śchakṣuśmā-nēva bhāvaṭi yadāgnēyau bhavāta-śchakṣuśi ēvāsmi-nta-tprati dadhāti ya-thsauryō nāsikā-ntēnābhita-ssauryamāgnēyau bhavāta-stasmā-dābhito nāsikā-ñchakṣuśi tasmā-nnāsikayā chakṣuśi vidhītē samāni yājyānuvākyē bhavata-ssamānagṃ hi chakṣu-ssamāddhyā udūtya-ñjātavēdasagṃ sapta tvā haritō rathē chitra-ndēvānāmudāgādanīkamiti piṇḍā-nprayāchChatī chakṣu-rēvāsmāi prayāchChatī yadēva tasya tat □ 34 □

(vi - hyā - ṣṭāvīgṃśatiścha) (a. 8)

dhruvō-‘si dhruvō-‘hagṃ sājātēṣu bhūyāsa-ndhīraśchēttā vasuvi-ddhruvō-‘si dhruvō-‘hagṃ sājātēṣu bhūyāsa-muḡraśchēttā vasuvi-ddhruvō-‘si dhruvō-‘hagṃ sājātēṣu bhūyāsa-mabhibhūśchēttā vasuvi-dāmāna-masyāmānasya dēvā yē sājātāḥ kumārā-ssamānasastānaḥa-ñkāmayē hṛdā tē mā-ñkāmayantāgṃ hṛdā tā-nmā āmānasah kṛdhi svāhā "mānama- [svāhā "mānamasi, āmānasya] 35

-syāmānasya dēvā yā-sstriya-ssamānasastā aḡha-ñkāmayē hṛdā tā mā-ñkāmayantāgṃ hṛdā tā mā āmānasah kṛdhi svāhā vaiśvadēvīgṃ-sāmgraḥaṇī-nnirvāpēdgrāmākāmō vaiśvadēvā vai sājātā viśvānēva dēvānthsvēnā bhāgadhēyēnōpā dhāvaṭi ta ēvāsmāi sājātā-npra yāchChanti grāmyēva bhāvaṭi sāngraḥaṇī bhāvaṭi manōgrahāṇaṃ vaisagramhāṇa-mmanā ēva sājātānām- [ēva sājātānām, grṇṇāti dhruvō-‘si] 36

-grṇṇāti dhruvō-‘si dhruvō-‘hagṃ sājātēṣu bhūyāsamiti pariḍhī-npari dadhātyāśiśāmēvaitāmā śāstē-‘thō ētadēva sarvagṃ sājātēṣvadhī bhavaṭi yasyaivaṃ

viduṣā ētē paridhayāḥ paridhīyanta āmā namasyāmānasya dēvā itī tīsra āhūtī
rjuhotyētāvāntō vai sājātā yē mahāntō yē kṣūllakā yā-sstriyaṣtānēvāvā rundhē ta
ēṇamavaruddhā upā tiṣṭhantē □ 37 □

(svāhā "mānamasi - sajātānāgṃ - rundhē - pañchā cha) (a. 9)

yannaṇa-maitta-nnavānīta-mabhavaḍya-dasārpa-tta-thsarpirābhavaḍyadaddhīyata ta-
dghṛtamābhavaḍśvinōḥ prāṇō-'sī tasyā tē dattāṃ yayōḥ prāṇō-'sī svāhēndrāsya
prāṇō-'sī tasyā tē dadātu yasyā prāṇō-'sī svāhā mītrāvaruṇayōḥ prāṇō-'sī tasyā tē
dattāṃ yayōḥ prāṇō-'sī svāhā viśvēṣā-ndēvānā-mprāṇō-'sī [viśvēṣā-ndēvānā-mprāṇō-
'sī, tasyā tē] 38

tasyā tē dadatu yēṣā-mprāṇō-'sī svāhā ghṛtasyā dhārāmamṛtāsya panthāmindrēṇa
dattā-mprayātā-mmaṛudbhīḥ □ ta-ttvā viṣṇuḥ paryāpaśya-tta-ttvēdā gavyairāyat □
pāvamānēnā tvā stōmēna gāyatrasyā vartanyōpāgṃsō rvīryēṇa dēvastvā savītō-
thsṛjatu jīvātāvē jīvanasyāyai bṛha-drathantarayōstvā stōmēna triṣṭubhō vartanyā
śukrasyā vīryēṇa dēvastvā savītō- [savītōt, srjatu jīvātāvē] 39

-thsṛjatu jīvātāvē jīvanasyāyā agnēstvā mātrāyā jagātyai vartanyā-"grāyaṇasyā
vīryēṇa dēvastvā savītō-thsṛjatu jīvātāvē jīvanasyāyā imamāgṇā āyūṣē varchāsē kṛdhi
priyagṃ rētō varuṇa sōma rājann □ mā tēvāsmā aditē śarmā yachChā viśvē dēvā
jarādaṣṭīryathā-'sāt □ agnirāyūṣmān-thsa vanaspatībhi-rāyūṣmā-ntēna tvā-"yuṣā-
"yūṣmanta-ñkarōmī sōma āyūṣmān-thsa oṣādhibhi ryajña āyūṣmān-thsa dakṣiṇābhi
rbrahmā-"yūṣma-tta-dbrāhmaṇairāyūṣma-ddēvā āyūṣmantastē-'mṛtēna pītarā
āyūṣmantastē svadhayā-"yūṣmantastēna tvā "yuṣā-" yūṣmanta-ñkarōmī □ 40 □

**(viśvēṣā-ndēvānā-mprāṇō-'si - triṣṭubhō vartanyā śukrasyā vīryēṇa dēvastvā
savītōth - sōma āyūṣmān - pañchāvigṃsatischa) (a. 10)**

agniṃ vā ētasyā śarīra-ṅgachChatī sōmagṃ rasō varuṇa ēnaṃ varuṇapāsēnā grhṇātī
sarāsvatīṃ vāgagnāviṣṇū ātmā yasyā jyōgāmayātī yō jyōgāmayāvī syādyō vā
kāmayētā sarvamāyūriyāmitī tasmā ētāmiṣṭī-ñnirvāpēdāgnēya -maṣṭākāpālagṃ
saumya-ñcharuṃ vāruṇa-ndaśākāpālagṃ sārsvata-ñcharuṃāgnāvaiṣṇava-
mēkādaśākāpāla-magnērēvāsya śarīra-ñniṣkrīṇātī sōmādrasāṃ- [sōmādrasām,
vāruṇēnaijvaināṃ-] 41

-~ṃvāruṇēnaijvaināṃ varuṇapāsā-nmūñchati sārsvatēna vāchā-ndadhātyagni-ssarvā
dēvatā viṣṇuryajñō dēvatābhischaivaināṃ yajñēnā cha bhiṣajyatyūta yadītāsu rbhavātī
jīvātyēva yannaṇa-maitta-nnavānīta-mabhavaḍdityājya- mavēkṣatē-rūpamēvāsya-
tanmahīmānaṃ vyāchāṣṭē-'śvinōḥ prāṇō-'sītyāhāśvinau vai dēvānām- [dēvānām,
bhiṣajau] 42

-bhiṣajau tābhyāmēvāsmaī bhēṣaja-ñkārōtīndrāsya prāṇō 'sītyāhēndriya-
mēvāsmīnnētēnā dadhāti mītrāvaruṇayōḥ prāṇō-'sītyāha prāṇāpānāvē- vāsmīnnētēnā

dadhāti viśvēṣā-ndēvānā-mprāṇō-‘sītyāha vīryāmēvāsmīnnētēnā dadhāti ghṛtasya dhārāmamṛtāsyā panthāmityāha yathāyajurēvaita-tpāvamānēnā tvā stōmēnē- [stōmēnēti, āha prāṇamēvāsmi-] 43

-tyāha prāṇamēvāsmi-nnētēnā dadhāti bṛha-drathantarayōstvā stōmēnētyāhaujā ēvāsmīnnētēnā dadhātyagnēstvā mātrayētyāhā-”tmānā-mēvāsmīnnētēnā dadhātyṛtvijaḥ paryāhuryāvānta ēvartvijasta ēna-mbhiṣajyanti brahmaṇō hastāmanvārābhyā paryāhurēkaḍhaiva yajāmānā āyūrdadhaṭi yadēva tasya taddhirāṇyā- [taddhirāṇyāt, ghṛta-nniṣpīḍatyāyurvai] 44

-dghṛta-nniṣpīḍatyāyurvai ghṛtamamṛtagṃ hirāṇyamamṛtādēvā ”yurniṣpīḍati śatamāna-mbhavati śatāyuh puruṣa-śśātēndriyā āyūṣyēvēndriyē pratīṣṭhatyathō khalu yāvātī-ssamā ēṣya-nmanyēta tāvānmānagg syā-thsamīddhyā imamāgnā āyūṣē varchāsē kṛdhītyāhā ”yūrēvāsmīn. varchō dadhāti viśvē dēvā jarādaṣṭīryathā ‘śadityā - ha jarādaṣṭimēvainā-ñkarōtyagni-rāyūṣmānīti hastā-ñgrhṇātyētē vai dēvā āyūṣmantasta ēvāsmīnnāyūrdadhaṭi sarvamāyūrēti □ 45 □

(rasām-dēvānāg-stōmēnēti-hirāṇyā-dasāditī-dvāvīgṃśatischa) (a. 11)

prajāpāti rvaruṇāyāśvāmanaya-thsa svā-ndēvatāmārchChā-thsa paryādīryata sa ētam vāruṇa-ñchatuṣ-kapālamapaśya-tta-nnirāvapa-ttatō vai sa vāruṇa- pāśādāmuchyata varuṇō vā ēta-ñgrhṇāti yō-‘śvā-mpratigrhṇāti yāvātō-‘śvā-npratigrhṇīyā-ttāvātō vāruṇān chatuṣkapālā-nnirvāpē-dvaruṇamēva svēnā bhāgadhēyēnōpā dhāvati sa ēvainam varuṇapāśān -muñchati [varuṇapāśān -muñchati, chatuṣkapālā] 46

chatuṣkapālā bhavanti chatuṣpāddhyaśva-ssamīddhyā ēkamatirikta-nnirvāpē-dyamēva pratigrāhī bhavati yaṃ vā nāddhyēti tasmādēva vāruṇapāśā-nmūchyatē yadyapāra-mpratigrāhī syā-thsauryamēkākāpālamanu nirvāpēdamumēvā ”dītyamūchchāra-ñkūrutē ‘pō-‘vabhṛthamavaītyaḥpsu vai varuṇa-ssākṣādēva varuṇamavā yajatē ‘pōnaptriyā-ñcharu-mpunarētya nirvāpēdaphsu yōnirvā aśva-ssvāmēvainam yōni-ñgamayati sa ēnagṃ śānta upā tiṣṭhatē □ 47 □

(muñchati - charugṃ - saptaśā cha) (a. 12)

yā vāmindrāvaruṇā yatavyā taṇūstayēmamagṃ hāsō muñchatam yā vāmindrā varuṇā sahasyā rakṣasyā tējasyā taṇūstayē mamagṃ hāsō muñchatam yō vāmindrā varuṇā vagnau srāmastam vā mē tēnā vāyajyō vāmindrā varuṇā dvipāthsu paśusu chatuṣpāthsu gōṣṭhē grhēṣvaphsvōśadhīṣu vanāspatiṣu srāmastam vā mē tēnāvā yaja indrō vā ētasyē- [ētasyā, indriyēṇāpā krāmatī] 48

-ndriyēṇāpā krāmatī varuṇa ēnam varuṇapāśēnā grhṇāti yaḥ pāpmanā grhītō bhavati yaḥ pāpmanā grhīta-ssyā-ttasmā ētāmaimdrāvaruṇī-mpāyasyā-nnirvāpēdindrā ēvāsmī-nnindriya-ndadhāti varuṇa ēnam ~mvaruṇapāśā-nmuñchati payasyā bhavati payō hi vā ētasmā-dapaḥkrāmatyathaiṣa pāpmanā grhītō ya-tpāyasyā bhavati payā

ēvāsmi-ntayā dadhāti payasyāyā- [payasyāyām, purōḍāsamavā] 49

-mpurōḍāsamavā dadhātyātmanvantā-mēvainā-ñkarōtyathō āyatānavanta-mēva
chāturdhā vyūhati dikṣvēva pratitiṣṭhati puna-ssamūhati digbhya ēvāsmāi bhēṣaja-
ñkārōti samūhyāvā dyati yathā-”viddha-nniṣkrntati tāḍṛgēva tadyō vāmindrā-
varuṇāvagnau srāmaṣtaṃ vāmētēnāvā yaja ityāha durīṣṭyā ēvainā-mpāti yō vā mindrā
varuṇā dvīpāthsū paśusu srāmaṣtaṃ vā mē tēnāvā yaja ityāhaitāvātīrvā āpa ośadhayō
vanāspatāyaḥ prajāḥ paśavā upajīvanīyāstā ēvāsmāi varuṇapāśā-nmūñchati □ 50 □
(ētasyā - payasyāyām - pāti - ṣaḍvigṃśatischa) (a. 13)

sa prātṇavanni kāvyēndrāṃ vō viśvata-sparīndra-nnarāḥ □ tva-nnā-ssōma viśvatō
rakṣā rājannaghāyataḥ □ na riṣyē-ttvāvāta-ssakhāḥ □ yā tē dhāmāni divi yā
pṛthivyāṃ yā parvatēṣvōśadhīṣvaḥsu □ tēbhīrnō viśvai-ssumanā ahēḍa-nrājañ-
thsōma prati havyā gṛbhāya □ agnīṣōmā savēdasā sahūtī vanata-ñgirāḥ □ sa-
ndēvatrā bābhūvathuḥ □ yuva- [yuvam, ētāni divi rōchanānyagniśchā] 51

-mētāni divi rōchanānyagniśchā sōma sakrātū adhattam □ yuvagṃ sindhūgṃ
raḅhiśāstēravadyā-dagnīṣōmā-vamūñchata-ñgrbhītān □ agnīṣōmāvīmagṃ su mē
śṛṇuṭam vṛṣaṇā havām □ prati sūktāni haryata-mbhavāta-ndāsuṣē mayāḥ □ ā-’nya-
ndivō mātariśvā jabhārā-’māthnādanya-mpari śyēnō adrēḥ □ agnīṣōmā brahmāṇā
vāvṛdhānōrum yajñāyā chakrathuru lōkam □ agnīṣōmā haviṣaḥ prasthītasya vītagṃ
[vītam, haryātam vṛṣaṇā juṣēthām □] 52

haryātam vṛṣaṇā juṣēthām □ suśarmāṇā svavāsā hi bhūtamathā dhattam yajāmānāya
śam yōḥ □ āpyāyasva, sa-ntē □ gaṇānā-ntvā gaṇapātīgṃ havāmahē kavī-ñkāvīnā-
mūpamaśrāvastamam □ jyēṣṭharāja-mbrahmāṇā-mbrahmaṇaspatā ā nā-
śśṛṇvannūtibhī-ssīdā sādānam □ sa ijjanēṇa sa viśā sa janmānā sa putrairvājā-
mbharatē dhanā nṛbhīḥ □ dēvānām yaḥ pītarā-māvivāsatī [] 53

śṛaddhāmānā haviṣā brahmāṇaspatīm □ sa suṣṭubhā sa ṛkvātā gaṇēnā vaḷagṃ rūrōja
phalīgagṃ ravēṇa □ bṛhaspati-ruṣṭriyā havyasūdaḥ kanīkradaḍ- vāvāśatīrudājat □
marūtō yaddhā vō divō, yā va-śśarmā □ aṛyamā ”yāti vṛṣabhastuvīṣmā-ndātā vasūnā-
mpuruhūtō arhanā □ saḥṣrākṣō gōtrabhi-dvajrābāhurāsmāsū dēvō draviṇa-ndadhātu
□ yē tē-’ryama-nbahavō dēvayānāḥ panthānō [panthānaḥ, rāja-ndīva ācharāntī □] 54

rāja-ndīva ācharāntī □ tēbhīrnō dēva mahī śarmā yachChā śa-nnā ēdhi dvīpadē śa-
ñchatūṣpadē □ buddhnādagra-maṅgīrōbhi-grṇānō vi parvatasya ḍṛgṃhītānyāirat □
ruja-drōdhāgṃsi-kṛtrimāṇyēṣāgṃ-sōmāsyā tā-madaḥ indrā-śchakāra □ buddhnā-
dagrēṇa vi mīmāyā mānai-rvajrēṇa khānyātṛṇa-nnādīnām □ vṛthā ’sṛja-tpāthibhī
rdīrghayāṭhai-ssōmāsyā tā madaḥ indrāśchakāra □ □ 55 □

pra yō jajñē vidvāgṃ aśya bandhuṃ viśvāni dēvō janīmā vivakti □ brahmaṃ brahmāṇa
ujjābhāraṃ maddhyāññichādūchchā svādhayā-‘bhi pratāsthau □ maḥā-nmaḥī
āstabhāyadvī jātō dyāgṃ sadmaṃ pārthiva-ñchaṃ rajāḥ □ sa buddhnādāṣṭa januṣā-
‘bhyagra-mbṛhaṣpati rdēvatāyasyā samrāṭ □ buddhnādyō agrāmaḥbhyartyōjāsā
bṛhaṣpatimā vivāsanti dēvāḥ □ bhīnadvaḥ lam vi purō dardarīti kanīkradaḥ-thsuvārapō
jīgāya □ 56 □

**(yuvam - ~mṛitamā - vivāsati - panthānō - dīrghayāthai-ssōmāsyā tā mada
indrāśchakāra - dēvā - navā cha) (a. 14)**

(āḍītyēbhyō - dēvā vai mṛtyō - rdēvā vai - saṭramā - ryaṃṇē -
prajāpātēstrayāstrigṃśat - prajāpāti rdēvēbhyō-‘nnādyāṃ -dēvāsūrāstān - rajānō -
dhruvō-‘sī - yannavā - magṇim vai - prajāpāti rvarūṇāya - yā vāmindrā varuṇā - sa
prātnava -chchatūrdaśa)

(āḍītyēbhya - stvaṣṭu - rasmai dānākāmā - ēvāvā rundhē - ‘gṇim vai - sa prātnavath -
ṣaṭpāñchāśat)

(āḍītyēbhyaḥ - suvārapō jīgāya)

□ harīḥ ōm □

□ kṛṣṇa yajurvēdīya taittirīya saṃhitāyā-ndvitīyakāṇḍē tṛtīyaḥ praśna-ssamāptaḥ □